

**MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNIH DOBARA
- n/r direktora -**

Podgorica, 11. novembar 2020. godine

Shodno odredbama Zakona o zaštiti kulturnih dobara („Službeni list Crne Gore“, br. 049/10 od 13.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 044/17 od 06.07.2017, 018/19 od 22.03.2019), podnosimo

**INICIJATIVU ZA USPOSTAVLJANJE ZAŠTITE KULTURNOG DOBRA
HOTELA „PODGORICA“**

Imajući u vidu arhitektonski i društveni značaj koji hotel „Podgorica“ posjeduje, a na osnovu trenutnog stanja na terenu i brojnih relevantnih činjenica, zahtijevamo da Uprava za zaštitu kulturnih dobara **hitno** pokrene proceduru uspostavljanja zaštite nepokretnog kulturnog dobra, odnosno kulturno-istorijskog objekta u smislu člana 12 Zakona o zaštiti kulturnih dobara („Službeni list Crne Gore“, br. 049/10 od 13.08.2010, 040/11 od 08.08.2011, 044/17 od 06.07.2017, 018/19 od 22.03.2019) i **hotelu „Podgorica“ dodijeli status kulturnog dobra**, radi sprječavanja rizika od njegovog oštećenja, uništenja ili nestanka. Lokalitet ili područje zaštite može se topografski definisati desnom obalom rijeke Morače sa istoka, Bulevarom Svetog Petra Cetinskog sa sjevera, Sportskim centrom Morača sa juga i jugozapada i ulicom Svetlane Kane Radević sa zapada.

Obrazloženje

Hotel „Podgorica“ sagrađen je prema projektu crnogorske arhitektice Svetlane Kane Radević, 1967. godine. Iste godine nagrađen je Saveznom nagradom lista „Borba“, koja je od sredine šezdesetih do početka devedesetih godina XX vijeka predstavljala najprestižnije arhitektonsko priznanje na prostoru Jugoslavije. Svetlana Kana Radević je najmlađi laureat ove nagrade u njenoj 25-godišnjoj istoriji i jedini arhitekta iz Crne Gore nagrađen ovim priznanjem. Za isti projekat, Radević je prethodno dobila Republičku nagradu „Borba“.

Supstancialnu vrijednost hotela „Podgorica“ čini jedinstven spoj modernosti i prefinjenog odnosa prema prirodnom i istorijskom kontekstu u kojem je sagrađen. Dijaloški odnos objekta sa okolinom ostvaren je kroz njegovo veoma suptilno pozicioniranje u odnosu na topografiju terena, rijeku Moraču i istorijsku aglomeraciju Staru varoš, a afirmaciji izuzetnih ambijentalnih vrijednosti doprinosi i upotreba moračkog oblutka kao obloge fasada i enterijera (tokom rekonstrukcije hotela 2004. godine, materijalizacija enterijera je promijenjena). Hrabrim otklonom od dogmata radikalnog modernizma, kroz rafinisanu reinterpretaciju duha mesta i korišćenje materijala kakav je nađen u prirodi (“as found”), Svetlana Radević približila je crnogorsku arhitekturu najaktuelnijim tendencijama na međunarodnoj sceni tog vremena. Kroz izuzetno sublimiranje vernakularnih uzora, principa organske arhitekture i formalnih uticaja japanske verzije brutalizma, Radević prevazilazi utilitarnu dimenziju arhitekture, proizvodeći je u kulturni čin. Poseban kvalitet hotela

“Podgorica” predstavlja hrabro konstruktivno rješenje terasa, pozicioniranih neposredno iznad rijeke Morače, kao dragocjen doprinos temi odnosa grada i rijeke u kontekstu urbane morfologije.

U poređenju sa drugim arhitektonskim realizacijama iz perioda XX vijeka na teritoriji Crne Gore, Hotel “Podgorica” je, bez ikakve sumnje, djelo o kojem je napisan najveći broj stručnih i naučnih članaka, a o njegovoј izuzetnoј vrijednosti, koja nadilazi nacionalne okvire, govori činjenica da u posljednje vrijeme sve više pobuđuje pažnju inostranih istraživača. Iz obimnog korpusa do sada objavljenih radova o hotelu “Podgorica” izdvajamo sljedeće:

- Đokić, A. „Treća nagrada »Borbe« Milanu Miheliću i Svetlani Radević“, Arhitektura urbanizam, br. 47, 1967;
- Manević, Zoran. “Romantični i tehnički metodi”, Čovjek i prostor, 178/1968;
- Dakić, Slavko. „Hotel ‘Podgorica’ u Titogradu“, Arhitektura, br. 99-100, 1968;
- Petrović, Zoran B. „Hotel »Podgorica« u Titogradu“, Arhitektura Urbanizam, broj 45-46, 1966;
- Mijović, Pavle. Ozloglašeno nasljeđe, Obod, Cetinje, 1971;
- Radević, Svetlana. „Tendencije i pojave u arhitekturi Crne Gore“, Arhitektura, br. 178-179, 1981;
- Milić, Božidar. “Crna Gora / Arhitektura”, (Likovna Enciklopedija Jugoslavije), Zagreb, 1984;
- Milić, Božidar. “Arhitektura XX vijeka u Crnoj Gori”, (Umjetnost na tlu Jugoslavije), Prosveta, Beograd / Spektar, Zagreb / Prva književna komuna, Mostar, 1986;
- Štraus, Ivan. “Arhitektura Jugoslavije 1945 – 1990”, Svjetlost, Sarajevo, 1991;
- Laličić, Dušan. Folklorna i monumentalna arhitektura u Crnoj Gori, Kulturno-prosvjetna zajednica, Podgorica, 1999;
- Markuš, Andrija, “Identitet arhitekture i ljudi, Stučna knjiga”, Beograd / Unireks, Podgorica, 2001;
- Radović, Ranko. „Ženski senzibilitet i viteška preciznost' Strogi, a raskošni svijet arhitekture Svetlane Kane Radević“, Vijesti, 11. 11. 2000;
- Markuš, Andrija. “Prva dama crnogorske arhitekture”, DANS, 43/2003;
- Group of authors. “Montenegrin eco-logic lab – interfaces between architecture and environment”, National Museum of Montenegro, Cetinje, 2004;
- Belousov, Vladimir. “Arhitektura Crne Gore”, Univerzitet Crne Gore, Podgorica, 2004;
- Vukićević, Borislav. “Hotel Podgorica: nasljeđe koje obavezuje”, Vijesti - Art, 2013;
- Alihodžić, Rifat. “Arhitektura u Crnoj Gori 1965-1990”, (Kroz prizmu “Borbine” nagrade), CANU, Podgorica, 2015;
- Alihodžić, Rifat, Stamatović Vučković, Slavica, “Jedina žena dobitnica Savezne »Borbine« nagrade”, Piranesi, br. 41, vol. 27, 2019;
- Markuš, Andrija. “Kana”, Arhitektonski forum, Podgorica, 2017;
- Kaats, Anna. “Svetlana Kana Radević (1937-2000)”, Architectural Review, March 2020.

Na Bijenalu arhitekture u Veneciji 2004. godine, objekat hotela “Podgorica” predstavljen je u katalogu crnogorske postavke kao jedno od najuspješnijih arhitektonskih djela crnogorske moderne arhitekture.

Kao dio izložbe „Svetlana Kana Radević – poslijeratna arhitektura između centra i periferije“ (Skirting the Centre: Svetlana Kana Radević on the Periphery of Postwar Architecture), hotel “Podgorica” je trebalo da bude predstavljen i u okviru programa 17. Bijenala arhitekture u Veneciji, koji je odložen za 2021. godinu, uslijed pandemije korona virusa.

Na neophodnost proaktivne zaštite i očuvanja hotela “Podgorica” kao arhitektonskog djela jedinstvene vrijednosti, ukazao je i Docomomo International – međunarodna radna grupa koja se bavi dokumentacijom i konzervacijom građevina, mjesta i cjelina Modernog pokreta u arhitekturi, kroz pismo koje je prof. Ana Tostoeš, predsjedavajuća ove organizacije, uputila crnogorskim institucijama kulture krajem februara 2016. godine, kao i uvrštavanjem hotela “Podgorica” u kategoriju Nasljeđe u opasnosti (Heritage in danger) i objavljinjem ove informacije na web sajtu do_co.mo.mo.

Imajući u vidu prethodno navedene činjenice, smatramo da je objekat hotela “Podgorica” jedinstveno i neponovljivo arhitektonsko djelo izuzetne kulturne vrijednosti, koje je neophodno hitno staviti pod zaštitu. U odnosu na izvorni projekat, namjena objekta da danas nije promijenjena, što smatramo olakšavajućom okolnošću za postupak zaštite.

Osim zgrade hotela, koja zauzima posebno mjesto u kolektivnoj memoriji građana Podgorice, zaštita je neophodna i njegovoj okolini, kao lokalitetu koji sa zgradom hotela čini istorijsku, arhitektonsku, vizuelnu i funkcionalnu cjelinu. Napominjemo da su vrijednosti hotela već značajno ugrožene izgradnjom u njegovoj neposrednoj blizini. Zaštita prostora oko hotela od vitalnog je značaja za njegovo dalje postojanje, korišćenje, očuvanje i istraživanje, kao i za njegov istorijski kontekst i vizuelnu prepoznatljivost. Posmatrano u širem prostorno-vremenskom okviru, uvjereni smo da postoji osnov da se pod zaštitu stavi kompletan potez od hotela “Podgorica” do ruševina tvrđave u Staroj varoši (uključujući most Blaža Jovanovića, autora inž. Branka Žeželja i šetalište Skaline, autora arh. Vasilija Kneževića) kao kulturni pejzaž nastao kroz duži vremenski period nizom uspjelih interakcija prirodnih i antropogenih faktora.

Zbog svega navedenog, zahtijevamo da Uprava za zaštitu kulturnih dobara bez odlaganja i u hitnoj proceduri, hotelu “Podgorica” dodijeli status zaštićenog kulturnog dobra i sačuva ga od dalje devastacije.

Adresa za dostavljanje pošte:

KANA / ko ako ne arhitekt
Kralja Nikole 329, stan br. 8
81 000 Podgorica
koakonearhitekt@gmail.com

Podnosioci inicijative:

Inicijativa za uspostavljanje zaštite na hotelu „Podgorica“

Podnosioci inicijative za uspostavljanje zaštite na hotelu “Podgorica” u Podgorici, arh. Svetlane Kane Radević:

Ime i prezime:	Potpis: